

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Hankintojen johtaminen

Yritysvastuun toteutuminen elintarvikealalla vuosien 2013 – 2019 välillä. Case Valio

Oy

**Realization of Corporate Social Responsibility in the food industry between the
years 2013 and 2019. Case Valio Oy**

23.08.2020

Tekijä: Helmi Muukka

Ohjaaja: Anna-Maija Nisula

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Helmi Muukka
Tutkielman nimi:	Yritysvastuun toteutuminen elintarvikealalla vuosien 2013 – 2019 välillä. Case Valio Oy
Akateeminen yksikkö:	LUT-kauppakorkeakoulu
Koulutusohjelma:	Kauppatieteet, Hankintojen johtaminen
Ohjaaja:	Anna-Maija Nisula
Hakusanat:	Yritysvastuu, CSR, Corporate Social Responsibility, Vastuulliset hankinnat, Elintarviketeollisuus, Vastuullisuus

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella yritysvastuun kehittymistä elintarviketeollisuudessa. Työn tavoitteena kartoittaa kohdeyrityksen, Valio Oy:n, kehitystä yritysvastuun toteuttamisessa vuosien 2013 ja 2019 välisellä ajanjaksolla. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan vastuullisten hankintojen asemaa ja merkitystä yrityksen toiminnalle. Tutkielman teoriaosuus koostuu yritysvastuun ja vastuullisen hankintatoimen viitekehyksistä. Yritysvastuuseen merkittävästi liittyvä termi triple bottom line on myös oleellisessa osassa tutkimuksen teoreettisia viitekehyksiä. Tutkielma toteutetaan kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella. Tarkemmin tutkimusmenetelmäksi valikoitui tapaustutkimus.

Tarkasteltaessa Valio Oy:n vastuullisuusraportteja tuli ilmi yrityksen vastuullisen toiminnan olevan hyvällä tasolla kokonaisvaltaisesti. Selkeää kehitystä yritysvastuun toteutumisen osalta on kuitenkin huomattavissa. Tarkastelussa ilmeni Valio Oy:n vahvuksien sijoittuvan ympäristöllisen ja sosiaalisen vastuun osa-alueille. Kiinnostus jätteiden hyötykäytöstä biokaasun tuotantoon, sekä ihmisoikeuksien johdonmukainen kehittäminen toimivat merkittävimpinä esimerkkeinä. Taloudellisen vastuun kohdalla tulivat esiin suurimmat kehityskohdat. Vastuullinen hankintatoimi on osana yrityksen arkipäiväistä toimintaa ja sitä toteutetaan systemaattisesti muun muassa toimittajien säännöllisten auditointien kautta.

ABSTRACT

Author:	Helmi Muukka
Title:	Realization of Corporate Social Responsibility in the food industry between the years 2013 and 2019. Case Valio Oy
School:	School of Business and Management
Degree programme:	Business Administration, Supply Management
Supervisor:	Anna-Maija Nisula
Keywords:	Corporate Social Responsibility, CSR, Responsibility, Responsible Procurement, Food Industry

The purpose of this bachelor's thesis is to examine the development of corporate social responsibility in the food industry. The aim of the work is to map out the development of the target company, Valio Oy, in the implementation of corporate social responsibility in the period of time between the years 2013 and 2019. In addition, the work examines the role and significance of responsible procurement for the company's operations. The theoretical part of this bachelor's thesis consists of reference frameworks for corporate social responsibility and responsible procurement. The term triple bottom line, which is significantly related to CSR, is also an essential part of the study. The work is conducted using qualitative research methods. More specifically, the case study was chosen as the research method.

Examining Valio Oy's responsibility reports, it became clear that the company's responsible operations are at a good level overall. However, there are clear developments in the implementation of corporate social responsibility. The review revealed that Valio Oy's strengths lie in the areas of environmental and social responsibility. Interest in the utilization of waste for biogas production, as well as the consistent development of human rights, serve as the most significant examples. The main issues concern financial responsibility. Responsible sourcing is part of the company's day-to-day operations and it is carried out systematically, for example through regular audits of suppliers.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
1.2 Tutkimuksen rajaus	3
1.3 Tutkimuksen aineisto ja käytettävät tutkimusmenetelmät	3
1.4 Tutkimuksen rakenne	4
2. Yritysvastuu	5
2.1 Triple Bottom Line	6
2.2 Yritysvastuu käytännössä	7
3. Vastuullinen hankintatoimi ja sen vaikutus yritysvastuuseen	8
3.1 Hankintatoimi ja sen historia.....	8
3.2 Vastuulliset hankinnat.....	8
4. Käytettävä tutkimusmenetelmä	9
4.1 Aineiston käyttö	10
5. Valio Oy:n yritysvastuu	11
5.1 Ympäristövastuun kehitys.....	12
5.1.1 Energian kulutus	12
5.1.2 Jätteet, päästöt ja materiaalien kierrätettävyys	13
5.2 Sosiaalisen vastuun kehitys.....	15
5.2.1 Henkilöstö	15
5.2.2 Työturvallisuus.....	16
5.2.3 Ihmisoikeudet.....	18
5.3 Taloudellisen vastuun kehitys.....	19
5.3.1 Taloudellinen suoriutuminen	20
5.3.2 Markkinoiden läsnäolo	21
5.3.3 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset.....	22

6. Hankintojen vastuullisuus	22
7. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset	24
Lähdeluettelo	30

1. Johdanto

Yritysvastuu on jatkuvasti kasvava trendi eri alojen yritysten toiminnassa. Osasyynä yritysvastuun huomioinnin kasvuun on ehdottomasti kuluttajien lisääntynyt tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja siitä, miten siihen voi vaikuttaa. Kuluttajat vaativat yrityksiltä vastuullisia toimia erityisesti ilmastoa, mutta myös muun muassa ihmisoikeuksia kohtaan. Kuluttajien luomat vaatimukset saavat yritykset toimimaan vastuullisesti, jotta yrityksen toiminta pysyy kannattavana.

Tässä tutkimuksessa käsitellään yritysvastuuta ja sen toteutumisen onnistumista elintarvikealalla, tarkemmin Valio Oy:n näkökulmasta. Yritysvastuu on tärkeässä asemassa nyky maailmaa, sillä yhä enenevässä määrin ilmastonmuutos huolettaa ihmisiä. Usein yritysten vastuullista toimintaa tai sen puutetta kritisoidaan paljon etenkin saastuttavien tuotannonalojen, kuten erilaisten tehtaiden näkökulmasta. Elintarvikkeet ovat kuitenkin tärkeä osa ihmisten jokapäiväistä elämää, ja onkin oleellista tarkastella myös vastuullisuutta tällä toimialalla. Elintarviketeollisuus kattaa useita eri osa-alueita aina tuotannosta jatkojalostukseen asti. Näiden tapahtumien välillä on usein pitkiäkin toimintaketjuja, joista jokainen vaihe vaatii tietynlaisia toimia yrityksen vastuullisuuden huomioimiseksi.

Yritysvastuun vaikutuksia on tutkittu useilla eri toimialoilla niin metsäteollisuudesta päivittäistavarakauppoihin asti. Elintarvikkeiden tuotannon ja yritysvastuun näkökulmaa on tutkittu muun muassa Forsman-Huggin, Katajajuuren, Riipin, Mäkelän, Järvelän ja Timosen (2013) toimesta. Forsman-Hugg et al. (2013) perehtyvät tutkimuksessaan tarkemmin ympäristöllisiin ja sosiaalisiin ongelmiin elintarvikkeiden tuotannossa Euroopassa. Kuluttajat ovat jatkuvasti valveutuneempia elintarvikkeiden alkuperästä ja vastuullisuudesta. Kuitenkaan tutkimuksia tarkemmin vain meijerituotteiden tuotannon ja yritysvastuun yhteydestä ei juurikaan ole. Olkkonen ja Quarshie (2019) ovat tutkineet yleisesti yritysvastuuta ja sen piirteitä Suomessa. Kuitenkin tarkempi tutkimus vain tietystä toimialasta ei ole ollut tämänkään tutkimuksen kohteena, vaikka maan yleinen katsaus yritysvastuuseen ja siihen suhtautumiseen on tulevaisuuden tutkimusten kannalta oleellista tietoa.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Valio Oy:n kehitystä yritys vastuun toteuttamisessa vuosien 2013 ja 2019 välisellä ajanjaksolla. Yritys vastuun elintarvikealalla on kasvava trendi ja kuluttajat vaativat ostamiltaan elintarvikkeilta tiettyä vastuullisuuden tasoa. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään yritys vastuun vaikutuksia toimialan toimintaan ja kuinka yritys vastuun on mahdollisesti kehittynyt tietyllä aikajaksolla.

Tutkimuksen päätutkimusongelmaksi muodostui:

Miten yritys vastuun huomioiminen Valio Oy:n liiketoiminnassa on kehittynyt vuosien 2013 ja 2019 välisenä aikana?

Tutkimuksen alakysymysten avulla tuetaan päätutkimusongelmaa ja tutkimuksen tuloksia. Alakysymysten avulla tutkimuksen tuloksista pyritään saamaan rajatumppia ja selkeämpiä. Tutkimuksen alakysymykset ovat:

Millainen vaikutus yritys vastuulla ja sen kehittymisellä on yrityksen kannattavuuteen?

Kuinka vastuulliset hankinnat näkyvät osana yrityksen liiketoimintaa ja tuotantoa?

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on pureutua syvemmälle yritys vastuun vaikutuksiin, jotta päätutkimuskysymykselle saadaan lisää tukea hieman erilaisesta näkökulmasta. Toisen alakysymyksen tavoitteena on selvittää vastuullisten hankintojen vaikutuksia ja merkityksiä Valio Oy:n liiketoimintaan ja tuotantoon. Kysymyksen avulla pyritään selvittämään mahdollisia ongelmakohtia vastuullisten hankintojen osalta kyseisiin osa-alueisiin.

1.2 Tutkimuksen rajaus

Tutkimus on rajattu ensin teoreettisten viitekehysten pohjalta käsittelemään yritys vastuuta sekä vastuullisia hankintoja. Hankintoja on tutkittu useiden erilaisten viitekehysten näkökulmasta, mutta tutkimuksen osalta erityisesti vastuulliset hankinnat ovat tärkeitä, sillä yritys vastuun sisältää yritysten vastuun myös vastuullisesti toteutetuista hankinnoista. Yritys vastuun ja vastuullisten hankintojen vahva sidos toisiinsa tarjoaa kattavan, mutta rajatun pohjan tutkimuksen päätutkimuskysymyksen selvittämiseen.

Teoreettisen rajauksen lisäksi tutkimuksen aihetta on rajattu ensin tiettyyn toimialaan, joka on tässä tapauksessa elintarvikeala. Toimialakohtainen rajaus helpottaa yksittäisen tutkittavan kohteen valintaa, sillä tarkastelun kohteiksi jäävät jäljelle valitun toimialan yritykset. Rajausta on tarkennettu edelleen koskemaan toimialan yhtä isoa toimijaa kohtaan, jolloin tarjolla on enemmän aineistoa tutkimuksen toteuttamiseksi. Toimialan pienemmät toimijat rajattiin tässä tutkimuksessa ulkopuolelle juuri aineiston laajuuden kannalta. Näin ollen case -kohteeksi valikoitui Valio Oy.

Valio Oy:n omistaa 4 700 suomalaista maidontuottajaa osuuskuntien välityksellä. Valiolla on tytäryhtiöitä Ruotsissa, Venäjällä, Virossa, Kiinassa ja Yhdysvalloissa ja tuotteita viedään 60 maahan. Valion vienti kattaakin koko Suomen elintarvikeviennistä noin neljänneksen. (Valio Oy 2020a) Valio on siis suuri ja selkeästi merkittävä toimija Suomen elintarvikealalla ja Valion toiminnasta on laajasti aineistoa niin yrityksen vuosikertomusten kuin erilaisten lehtiartikkeleiden muodossa. Yrityksen toimintaa tarkastellaan vuosien 2013 – 2019 välisellä ajalla. Aikajaksoksi rajautui nämä vuodet, sillä yritykseltä on kyseiseltä ajanjaksolta saatavilla kattavat vastuullisuusraportit. Näin ollen valituilta vuosilta saadaan tarkempaa tietoa erityisesti vastuullisuuden näkökulmasta, joka on oleellista tutkimuksen päätutkimuskysymyksen kannalta.

1.3 Tutkimuksen aineisto ja käytettävät tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen aineistona käytetään Valio Oy:n yritys vastuun- ja vastuullisuusraportteja vuosien 2013 ja 2019 väliseltä ajalta. Yritys vastuun- ja vastuullisuusraportit toimivat suuressa

asemassa työn aineistoa, sillä tutkimuksen aihe käsittelee yritysvastuuta, sen toteutumista ja muutosta. Valio Oy:n omien raporttien ohella tutkimuksen aineistona käytetään myös lehtiartikkeleita liittyen yritykseen ja sen toimiin. Artikkelit antavat tutkimukselle uutta näkökulmaa yhteiskunnan osalta. Yhteiskunnan mielipiteet ja arvot Valio Oy:tä kohtaan tuovat monipuolisuutta aineiston tarkasteluun ja tutkimuksen tuloksiin.

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä. Tarkemmin rajattuna tutkimus tullaan toteuttamaan case- eli tapaustutkimuksena. Tapaustutkimuksen avulla valittuun kohdeyritykseen, sekä aiheeseen voidaan pureutua syvällisemmin. Käytettävästä tutkimusmenetelmästä kerrotaan tarkemmin edempänä tutkielmaa.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus alkaa tutkimuksessa käytettävien teoreettisten viitekehysten tarkastelulla. Teoriaosuus käsittelee ensin yritysvastuuta ja sen peruseriaatteita, ja tämän jälkeen osiossa perehdytään myös hankintojen peruseriaatteisiin. Tarkemmin hankinnoista kuitenkin perehdytään vastuullisiin hankintoihin, sillä tämä on tutkimuksen kannalta merkittävä teoreettinen kehys. Yritysvastuu ja vastuulliset hankinnat kulkevat tosielämässä käsikädessä, joten onkin oleellista tarkastella molempien osa-alueiden merkitystä ja vaikutuksia, ja sitä kuinka nämä periaatteet ovat muodostuneet, ja kuinka ne soveltuvat nykypäivään.

Teoriaosuuden jälkeen kuvataan käytettävää tutkimusmenetelmää tarkemmin, sekä määritellään menetelmän käyttöä aineiston analysoinnin apuna. Tutkimusmetodin esittelyn jälkeen seuraavana on vuorossa tutkimuksen empiirinen osio. Empiirinen osio on otsikoitu ”Valio Oy:n yritysvastuu” ja osiossa käsitellään tarkemmin kohdeyritykseen liittyvää aineistoa, eli vastuullisuusraportteja sekä lehtiartikkeleita. Aineiston analysoinnin ohella tarkastellaan esiteltyjen teoreettisten viitekehysten asettumista aineiston kanssa yhteen. Teorian ja tutkimusaineiston yhdistämisen myötä empiriaosuus pyrkii vastaamaan kattavasti edellä annettuihin tutkimuskysymyksiin. Empiriaosuuden alussa alkaa itse yrityksestä kerätyn aineiston käsittely ja analysointi tutkimuskysymysten valossa. Tutkimuksen lopussa

analysoidaan saatuja tuloksia sekä kootaan yhteenveto ja johtopäätökset ja vastataan alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

2. Yritysvastuu

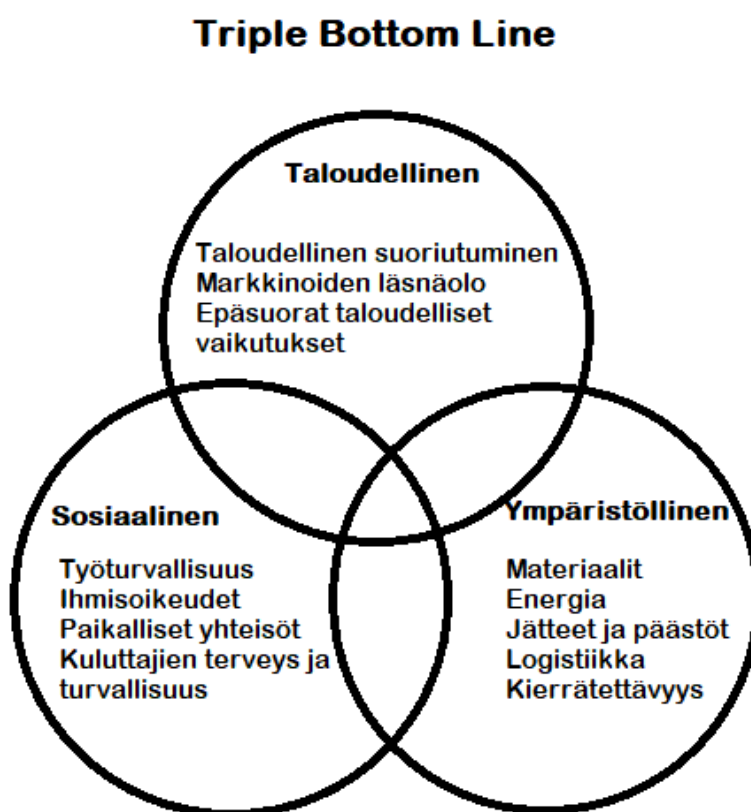
Yritysvastuulla (corporate social responsibility, CSR) tarkoitetaan sitä, millainen vaikutus yrityksen ja yhteiskunnan välillä on kansalaisten ja ympäristön hyvinvointiin. Yritysvastuun mukaan yrityksillä on taloudellisen vastuun lisäksi vastuu toimintaympäristönsä ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista. (Harmaala & Jallinoja 2012)

Yritysvastuu terminä on muodostunut 1950 -luvun alkupuolella Howard Bowenin toimesta. Aluksi yritysvastuu tunnettiin kuitenkin vain sosiaalisena vastuuna, joka koski yritysten toimintoja ja päätöksiä, jotka nähtiin sosiaalisesti toivottavina. (Carroll 2015, 87-88) Yritysvastuu on poikennut nykyisestä totutusta mallista olemalla selkeästi suppeampi ja kapea-alaisempi, keskittyen vain yrityksen sosiaalisesti hyväksyttäviin toimintoihin. Vuosien saatossa yritysvastuu on muodostunut hiljalleen lähelle sen nykymuotoa. 1990 -luvulla yritysvastuu muuttui arkipäiväisemmäksi ja se integroitui osaksi yritysten jokapäiväistä toimintaa (Carroll 2015, 88).

Nykyäänä yritysvastuu on yksi yritysten toiminnan peruseriaate. Yritysvastuu on herättänyt myös paljon kiinnostusta koululaitosten sekä voittoa tavoittelemattomien yritysten joukossa (Carroll 2015, 95), mikä on positiivinen asia, sillä näin tietoisuutta vastuullisesta toiminnasta lisätään ihmisten keskuudessa. Yritysvastuu keskittyy siihen, millaisten toimintojen avulla yritys tavoittelee taloudellista kannattavuutta. Alussa yritysvastuu ymmärrettiin siten, että on riittävää näyttäytyä ulospäin vastuulliselta tekemällä esimerkiksi erilaisia lahjoituksia yleishyödyllisille järjestöille (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 26). Yritykset eivät tavoitelleet siis aidosti vastuullista toimintaa, vaan pyrkivät luomaan illuusion vastuullisuudesta kuluttajille tai yhteistyökumppaneille. Tämä ajatusmaailma ei kuitenkaan tue aitoa vastuullisuutta, jota yritysten tulisi tavoitella, jolloin yritysvastuullisesti toimimisesta on yritykselle etua.

2.1 Triple Bottom Line

Yritysvastuun merkitys yrityksen johdolle alkoi kasvamaan 1990-2000 -lukujen taitteessa, jolloin yritys vastuuta tarkasteltiin John Elkingtonin luoman triple bottom line -mallin pohjalta (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 18). Triple bottom line -mallin avulla kuvataan sitä, että toimiakseen yritys vastuullisesti yritykset luovat arvoa kolmessa ulottuvuudessa, jotka ovat sosiaalinen, ympäristöllinen ja taloudellinen ulottuvuus (Rasche, Morsing & Moon 2017, 14). Kuviossa 1 kuvataan triple bottom line -mallin muodostumista ja jokaisen kolmen osa-alueen sisältämiä ominaisuuksia.

Kuvio 1 Triple bottom line -malli (Mukailtu Wilson, 2015)

Triple bottom line -mallin avulla luodaan perusteet yrityksen vastuullisuuden toteuttamiselle ja rakentamiselle (Wilson 2015, 443). Yrityksen vastuullinen toiminta muodostuu näiden mallin esittämien kolmen osa-alueen kattavasta huomioimisesta. Yritysten tulee huolehtia niin yhteiskunnan taloudellisesta hyvinvoinnista kuin ilmastonmuutoksen ehkäisystä ja

työntekijöidensä ihmisoikeuksista. Yritysvastuu ei ole pelkästään suurten yritysten huolehdittavana, vaan myös pienten ja keksikokoisten yritysten tulisi huolehtia yritysvastuusta toiminnassaan (Cramer 2008, 395). Kuten edellä mainittiin, triple bottom line -malli koostuu taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristöllisestä vastuusta. Taloudellinen vastuu käsittää yrityksen taloudellisen suoriutumisen, markkinoiden läsnäolon sekä epäsuorat taloudelliset vaikutukset. Sosiaalinen vastuu puolestaan käsittelee työturvallisuutta, ihmisoikeuksia, sekä kuluttajien ja yhteisön turvallisuutta. Ympäristöllinen vastuu pitää sisällään materiaalien vaikutuksen ympäristöön, energian kulutuksen ja energiamuodot, jätteet ja päästöt, logistiikan sekä käytettävien materiaalien sekä jätteiden kierrätettävyyden. Kaikki kolme osa-aluetta ovat yhtä tärkeässä asemassa yrityksen kokonaisvaltaisen vastuullisuuden toteutumisen kannalta. Vaikka yritys huolehtisi hyvin ympäristöllisestä vastuusta ja vähät välittäisi sosiaalisesta vastuusta, ei se pelkästään tee yrityksestä kokonaisuudessa vastuullisesti toimivaa. On siis tärkeää, että yritykset huolehtivat kaikkien osa-alueiden vastuullisuuden toteuttamisesta.

2.2 Yritysvastuu käytännössä

Pelkkä triple bottom line -mallin noudattaminen ei takaa yritykselle sitä, että se toimisi kattavasti yritysvastuullisesti. Jotta yritysvastuu toteutuisi yrityksessä laaja-alaisesti ja tuottaisi hyötyä, tulisi yrityksen pyrkiä kohti strategisempaa vastuullisuutta. Yritysvastuu on silloin strategista, kun se ymmärretään osana yrityksen arvonmuodostusta. Tällöin yrityksen tulisi tunnistaa yritysvastuun vaikutus arvonmuodostukseen, sekä etenkin ne osa-alueet, joissa yrityksen on mahdollista tavoitella kilpailuetua, jolloin arvonmuodostus on tehokkaampaa kilpailijoihin verrattuna. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 21) Toimimalla strategisesti yritysvastuullisesti yritys toimii yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa tavoitellen vastuullisuutta (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 28).

Yritysvastuuta ei useimmiten voida mitata kovinkaan tehokkaasti lyhyellä aikavälillä. Yritysvastuun kehitystä tulisikin tarkastella tarpeeksi pitkällä aikavälillä, jolloin vastuullisuuden toteutumista voidaan arvioida tehokkaasti (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 22). Esimerkiksi ihmisoikeuksia koskevia muutoksia on haasteellista toteuttaa ja tarkastella lyhyellä ajanjaksolla, sillä muutokset esimerkiksi asenteisiin eivät muutu nopeasti.

3. Vastuullinen hankintatoimi ja sen vaikutus yritysvastuuseen

Yritysvastuun ohella vastuulliset hankinnat ovat merkittävä osa yrityksen vastuullista toimintaa ja sen kehitystä. Hankintatoimi itsessään on jo laaja-alainen käsite ja pitää sisällään paljon huomioitavia seikkoja, mutta tässä tutkimuksessa paneudutaan syvällisemmin varsinaiseen vastuulliseen hankintatoimeen ja vastuullisten hankintojen teoriaan. Aluksi esitellään kuitenkin hankintatoimen peruseriaatteita, jotta vastuullisen hankintatoimen käsittäminen helpottuu.

3.1 Hankintatoimi ja sen historia

Hankintatoimi on yrityksen tukitoiminto, jolla hallitaan yrityksen ulkoisia resursseja siten, että yrityksen tarvitsemien tuotteiden ja palveluiden saatavuus turvataan mahdollisimman hyvin, jotta yritys voi jatkaa toimintaansa saumattomasti (Nieminen 2016). Yksinkertaistettuna hankintatoimi pitää sisällään kaikki toiminnot, jotka koskevat tuotteen kuljetusta ja valmistusta alkutuotteesta valmiiksi käytettäväksi tuotteeksi asiakkaalle asti (Lummus & Vokurka 1999, 12).

Hyvällä ja toimivalla hankintatoimella edistetään yrityksen kilpailukykyä markkinoilla. Hankintatoimi jaotellaan usein strategiseen ja operatiiviseen hankintatoimeen, joilla viitataan yrityksen pitkän tähtäimen tavoitteisiin hankinnoissa, sekä päivittäisiin hankintatoimiin. (Nieminen 2016). Kiinnostus hankintatoimea ja tarkemmin hankintojen johtamista kohtaan alkoi kasvaa 1980 -luvulla, kun yritykset ymmärsivät yhteistyösuhteiden edut niin organisaation sisällä kuin ulkopuolella kilpailuaseman parantamiseksi (Lummus & Vokurka 1999, 11).

3.2 Vastuulliset hankinnat

Vastuullinen hankintatoimi on ollut jatkuvasti kasvava trendi viime vuosina, sillä ihmisten tietoisuus ilmastonmuutoksesta on muuttanut asenteita ympäristön suojelua kohtaan. Vastuullinen hankintatoimi pohjaa toimintaa jo edellä mainittuun triple bottom line -malliin.

Vastuullisella hankintatoimella viitataan yrityksen toimintoihin ja aikomuksiin, jotka sisältävät ympäristöllisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia ja joiden avulla yritys pyrkii kehittämään ja parantamaan toimintaansa (Gimenez, Sierra & Rodon 2012, 150). Vastuullinen hankintatoimi pyrkii yhdistämään ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat, jolloin yritys voi saavuttaa pitkän tähtäimen taloudellista kannattavuutta hankinnoissaan (Tseng, Lim & Wong 2015, 437). Yritys pyrkii valitsemaan sellaisia ratkaisuja, joissa huomioidaan niin toimittajat kuin asiakkaatkin, unohtamatta yrityksen omaa taloudellista toimintaa (Gimenez et al. 2012, 150). Kuitenkaan täysin vastuullista hankintatoimea ei yksikään yritys pysty tällä hetkellä toteuttamaan (Beske & Seuring 2014, 328), mutta on hyvä, että yritykset tavoittelevat vastuullisuutta hankinnoissaan.

4. Käytettävä tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutetaan tapaustutkimusta hyödyntäen. Tapaustutkimuksen kohteena on yleensä jokin ilmiö tai tapahtumakulku, usein tarkastelun kohteena on vain yksi tietty tapaus (Laine, Bamberg & Jokinen 2015, 9). Tapaustutkimuksessa käsiteltävä tapaus voi olla mikä tahansa konkreettisesti kattava ja rajattu kokonaisuus tai sen yksittäinen osa-alue (Valli & Aarnos 2018, 162). Tapaustutkimuksen avulla voidaan siis tarkastella yllättävän monipuolisesti erilaisia asioita, kunhan tutkittava kohde on tarpeeksi tarkkaan rajattu. Tapaustutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä tutkimuskohteesta, luoda uusia teorioita tai korjata vanhoja eikä pelkästään kuvata käsiteltävää tapausta (Valli & Aarnos 2018, 164). Periaatteessa kaikki erilaiset elämän tapahtumat tarjoavat äärettömät määrät aineistoa tapaustutkimuksen tekoon (Laine et al. 2015, 21). Onkin oleellista osata valita oikeat aineistot tehtävän tutkimuksen tutkimuskysymykset mielessä pitäen.

Tapaustutkimukselle on tyypillistä perusteellinen ja tarkkapiirteinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja sen lähtökohtana on kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto ja kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Laine et al. 2015, 9-10). Eli vaikka tapaustutkimuksen aihe tulisi olla tarpeeksi suppea ja tarkasti rajattu on siitä kuitenkin oltava tarpeeksi laajasti monipuolista aineistoa. Muita tapaustutkimukselle oleellisia piirteitä ovat holistinen eli kokonaisvaltainen analysointi käsiteltävästä tapauksesta, tutkimuksen kiinnostus sosiaalisiin prosesseihin, useiden erityyppisten aineistojen ja menetelmien käyttö, aiempien tutkimusten

hyödyntäminen käsiteltävän aiheen tutkimuksessa sekä tapauksen ja kontekstin rajan häilyvyys (Laine et al. 2015, 10).

Tapaustutkimusta tehtäessä on tapaus kehiteltävä teorioiden ja käsitteiden avulla, joten on tärkeää, että aiempiin tutkimuksiin perehdytään riittävän tarkasti aiheen tiimoilta (Valli & Aarnos 2018, 164). Tutkimuksen alussa on ensiarvoisen tärkeää perehtyä aiempien tutkimusten tuloksiin ja erilaisiin teorioihin koskien tutkittavaa aihetta, jotta tutkimus voidaan saattaa kunnolla valmiiksi. Merkittävin riski tapaustutkimuksessa on se, että tutkimuskohdetta rajattaessa tapauksen jotkin oleelliset piirteet voivat rajautua teorioiden ja aiempien tutkimusten tarkastelun yhteydessä pois. (Valli & Aarnos 2018, 164)

4.1 Aineiston käyttö

Tutkimuksen aineistona käytetään Valio Oy:n vastuullisuusraportteja sekä yrityksen toimintaa koskevia lehtiartikkeleita. Aineistoa lähdetään tutkimaan ensin rajaamalla tutkimuksen aiheeseen sopivat ja käyttökelpoiset osuudet. Tämän jälkeen oleellisiksi valittuja aineistoja tarkastellaan lähemmin teorioiden kautta, jotta aineistosta saadaan irti tutkimuksen kysymysten kannalta arvokkaimmat tiedot. Tutkimuksen aineistoa analysoidaan aineistolähtöisesti ja tämän tukena käytetään myös teorialähtöistä analysointia.

Vastuullisuusraportteja tarkastellaan yritysvastuun ja vastuullisten hankintojen teorioiden pohjalta. Erityisesti yritysvastuun toteutumista analysoidaan vielä tarkemmin triple bottom line -mallin kautta. Triple bottom line -malli valikoitui käytettäväksi sen selkeyden ja yleistettävyyden perusteella. Mallin kolmen pääkohdan avulla yrityksen vastuullisuutta voidaan tarkastella tehokkaasti ja saadut tulokset on helppo yleistää käytännössä.

Lehtiartikkeleiden pääasiallinen tarkoitus tutkimuksessa on antaa yhteiskunnallista näkemystä kohdeyrityksen vastuullisuudesta. Lehtiartikkelit siis tukevat tai kritisoivat yrityksen yritysvastuullisuusraporttien antamaa tietoa, ja näin saadaan vielä monipuolisempi kuva tutkittavasta yrityksestä. Käytettävät lehtiartikkelit ovat Yleisradio Oy:n toimittamia

uutisartikkeleita. Artikkelit käsittelevät ajankohtaisia aiheita kohdeyrityksen vastuullisesta toiminnasta ja yrityksen toimien mahdollisista haittapuolista.

5. Valio Oy:n yritysvastuu

Valio Oy on yksi merkittävimpiä Suomen elintarviketuottajista ja Valio kattaa Suomen viennistä noin neljänneksen (Valio 2020a). Valio on vakiintunut kuluttajien keskuudessa eri maitotuotteiden osalta, esimerkiksi Oltermanni -kermajuusto on varmasti tuttu tuote koko Suomen kansalle. Viimevuosina Valio Oy:n toiminta on ollut esillä uutisissa niin positiivisessa kuin hieman negatiivisessakin valossa. Valiota arvostetaan suuresti toimista kohti hiilineutraaliutta, ja yritys onkin ottanut tavoitteekseen saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2018, 27).

Valio painottaa toiminnassaan myös tuotantoeläinten hyvinvointia ja Valiolla onkin tuottajille asetettu tietyt vaatimuksen eläinten ruokinnasta, lääkinnästä ja elinoloista (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2018, 21-23). Esimerkkinä Valio vaatii, että kaikkien uusien navettojen tulee olla pihattoja, eli lehmä saa vapaasti liikkua navetassa, valita makuupaikkansa ja ruokailuaikansa (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 22). Valio Oy:n kehittämä Valio Akatemia tukee toiminnallaan suomalaisnuorten liikuntaharrastuksia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 54), ja näin edistää nuorten hyvinvointia ja tukee yhteiskunnan toimintaa. Valio Akatemia perustettiin keväällä 2013 (Valio Oy 2020b), jolloin yhteistyössä Akatemian kanssa toimi useita menestyneitä urheilijoita eri urheilulajien parista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 19). Vuonna 2019 Valio Akatemia jakoi yli 130 000 euron edestä stipendejä yli 300 lapselle ja nuorelle tukemaan liikuntaharrastuksia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 54). Kuluttajille Valio Oy esiintyy vastuullisena toimijana useista eri näkökulmista. Ja Valio Oy äänestettiin vuonna 2019 seitsemättä kertaa Suomen vastuullisimmaksi yritykseksi Sustainable Brand Index -yritysvastuututkimuksessa (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2019, 53).

Valio Oy:n yritys vastuuta tarkastellaan seuraavaksi lähemmin triple bottom line -mallin kolmen osa-alueen kautta. Ensimmäisenä käsitellään ympäristövastuun kehitystä ja

kehityskohteita ja tämän jälkeen vuorossa on sosiaalinen vastuu. Viimeisenä käsitellään Valio Oy:n taloudellisen vastuun toteutumista.

5.1 Ympäristövastuun kehitys

Edellä esitellyn triple bottom line -mallin mukaisesti ympäristöä koskeva osa-alue pitää sisällään muun muassa energian käytön, jätteet ja päästöt sekä tuotteiden ja raaka-aineiden kierrätettävyyden. Ympäristövastuu käsittelee myös logistiikkaa, mutta tämä osuus on sisällytetty osittain jätteiden ja päästöjen kanssa yhteen osioon.

5.1.1 Energian kulutus

Taulukossa 1 on koottu yhteen Valion energian kulutus vuosien 2013 ja 2019 väliseltä ajalta. Taulukko erittelee käytetyn sähköenergian sekä lämpöenergian, ja lämpöenergian tuottamiseen käytetyt energialähteet.

Taulukko 1 Valio Oy:n energiankulutus 2013-2019 (Mukailtu, Valio Oy 2013-2019)

Energian kulutus Valio Oy 2013-2019

	Yksikkö	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Käytetty sähköenergia	GWh	230	236	238	237	225	239	235
Käytetty lämpöenergia	GWh	473	508	508	505	485	499	489
Turve	%	31	35	33	37	42	36	28
Raskas polttoöljy	%	16	15	12	12	4	0	0
Maa- ja nestekaasu	%	14	12	14	13	10	12	11
Uusiutuvat polttoaineet	%	35	34	36	34	40	47	55
Kotimaiset polttoaineet	%	66	69	69	72	81	83	83
Käytetty energia yhteensä	GWh	704	744	746	741	710	738	724

Kuten taulukosta ilmenee, Valion sähköenergian käyttö on vuosien aikana pysynyt suhteellisen samoissa lukemissa, joka onkin oletettavaa, sillä tuotannossa käytettävät

koneet kuluttavat sähköä vuosittain suunnilleen saman verran. Lämpöenergian kokonaiskäytössä on hieman suurempia vaihteluita, mutta mielenkiintoisinta on eri energialähteiden käytön muutos. Raskaan polttoöljyn osalta merkittävin muutos on tapahtunut vuonna 2018, jolloin sen käyttö on ollut nolla prosenttia energian tuotannossa. Tämä on ympäristön kannalta hyvä asia. Taulukko osoittaa myös uusiutuvien polttoaineiden käytön kasvaneen, vaikka se on jo vuonna 2013 ollut suhteellisen hyvällä mallilla 35 prosenttia käytetyistä energiamuodoista. Vuonna 2019 uusiutuvien polttoaineiden käyttö on kuitenkin jo 55 prosenttia, eli yli puolet Valion energiasta tuotetaan uusiutuvien polttoaineiden avulla. Myös kotimaisten polttoaineiden osuus on kasvanut vuosi vuodelta ja vuonna 2019 kotimaisia polttoaineita käytetään 83 prosenttia koko polttoaineista.

Valiolla on tosin myös kehitettävää energiankäytössä. Esimerkiksi turvetta käytetään vielä suhteellisen paljon energiantuotannossa, vaikka turpeen prosentuaalinen osa onkin laskenut vuodesta 2013 tasaisesti. Turpeen tuotanto tapahtuu soilla, joita Suomen luonnosta löytyy suhteellisen paljon. Turpeen kerääminen soilta ja soiden ohittaminen kuormittavat vesistöjä, sillä ojien mukana vesistöihin kulkeutuu ylimääräisiä ravinteita, humusta ja rautaa, jotka rehevöittävät vesistöt (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020). Myös Hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC luokittelee turpeesta aiheutuvat päästöt samaan luokkaan fossiilisten polttoaineiden kanssa (Suomen Luonnonsuojeluliitto 2020). Vaikka turpeen käyttö energiantuotannossa tukisi osaltaan kotimaista tuotantoa, on sillä kuitenkin suuret ympäristövaikutukset. Turpeen käyttöä olisi hyvä vähentää entisestään ja pyrkiä pääsemään siitä lopulta eroon.

5.1.2 Jätteet, päästöt ja materiaalien kierrätettävyys

Jätteiden käsittelyn ja kierrätettävyyden osalta Valio Oy:n tulokset näyttävät kehittyneen vastuullisempaan suuntaan ja esimerkiksi biokaasun tuotanto on ollut muutaman viimevuoden ajan suuri puheenaihe yrityksen toiminnassa kohti vastuullisuutta. Taulukko 2 esittää yrityksen jätteiden käsittelyn, sekä kierrätettävien jätteiden määrän valitulta ajanjaksolta.

Veräjänkorvan (2018) artikkelissa uutisoidaan Valion halusta kerätä maitotiloilta lehmien lanta hyötykäyttöön. Lehmien lannan varastointi voi tuottaa maitotilallisille haasteita, jolloin lietelantaa pääsee mahdollisesti leviämään ympäristöön ja vesistöihin. Lietelannasta muodostuu biokaasua erittelemällä käyttöön metaani, joka jalostetaan edelleen sopivaksi biopolttoaineeksi. (Veräjänkorva 2018) Valion käytössä olevat keräysautot, joilla maito kerätään tiloilta, voitaisiin näin ollen muuttaa biokaasulla toimiviksi, jolloin fossiilisten polttoaineiden käyttö voitaisiin jopa nollata. Vuonna 2019 pääkaupunkiseudulla maitoa on kerätty jo biokaasulla liikkuvalla keräysautolla (Kähkönen 2019). Valio tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä (Valio Oy, Vastuullisuusraportti 2019, 28).

Taulukko 2 Valio Oy:n jätteiden käsittely ja niiden kierrätettävyys 2013-2019 (Mukailtu, Valio Oy 2013-2019)

Jätteiden käsittely ja kierrätettävyys Valio Oy 2013-2019

	Yksikkö	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tuotannon sekajäte	Tn	787	704	533	308	421	n/a	n/a
Energiajäte	Tn	1494	1521	1352	1419	1418	1543	1491
Kompostoitava/biokaasutettava jäte	Tn	947	1553	1557	2204	2980	n/a	31 110
Vaaralliset jätteet	Tn	151	225	188	192	192	354	180
Materiaalit kierrätykseen	Tn	1736	1575	1953	1876	1772	1766	1823

Kuten taulukosta 2 tulee esille, on kompostoitavan tai biokaasutettavan jätteen osalta tapahtunut suuri muutos vuoteen 2019 tultaessa. Vuonna 2017 biokaasutettavan jätteen määrä on ollut hieman vajaa 3000 tonnia, kun vuonna 2019 lukemat ovat jo yli 30 000 tonnia. Tämä selittynee Valion halulla hyödyntää lehmien lantaa biokaasun tuotantoon. Biokaasun tuotanto ja näin maitotuotteiden tuotannossa syntyneiden jätteiden hyödyntäminen, on yksi merkittävä keino, jolla Valio on kehittynyt vastuullisuudessaan. Vesistöjen rehevöitymistä voidaan estää tehokkaasti keräämällä lietelanta tiloilta hyötykäyttöön, ja tämä osoittaa vastuullisuutta ympäristön hyvinvointia kohtaan.

Jätteiden osalta merkittäviä havaintoja ovat myös kierrätettävien materiaalien osuus, sekä vaaralliset jätteet. Vuosien 2013 ja 2019 välisenä aikana molempien osa-alueiden lukemat ovat pysyneet suhteellisen tasaisina muutamia huippuja lukuun ottamatta. Vaarallisten jätteiden osalta lukemia olisi kannattavaa saada alaspäin, tai ainakin näiden jätteiden lajittelusta tulee huolehtia tarkasti, ettei ympäristöön pääse leviämään jotain sinne kuulumatonta. Käytettävien materiaalien kierrätys uudelleen on myös tehokas tapa ehkäistä luonnonvarojen liikakäyttöä. Valio Oy otti käyttöön vuonna 2016 ensimmäisenä maailmassa täysin uusiutuvasta materiaalista tehdyt harjakattopakkaukset (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2016, 34). Pakkaukset ovat 100 prosenttisesti kasvipohjaisia ja uusien pakkausten hiilidioksidipäästöt ovat vuodessa yli 3 000 tonnia pienemmät verrattuna perinteisiin fossiiliperäisistä materiaaleista valmistettuihin pakkauksiin (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 41). Myös kuljetuksessa käytettävät pakkaukset ovat kierrätettäviä, esimerkiksi tuotteiden kuljetuksessa käytetään kierrätettäviä muovilaatikoita, alustoja ja kennoja keskimäärin 40,5 miljoonaa kertaa vuodessa ja elinkaaren lopussa ne kierrätetään muovijätteen joukkoon (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 41).

5.2 Sosiaalisen vastuun kehitys

Kuten edellä esitetyn ympäristövastuun kohdalla, myös sosiaalinen vastuu käsitellään triple bottom line -mallin pohjalta. Sosiaalinen vastuu pitää sisällään muun muassa henkilöstöön, työturvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.

5.2.1 Henkilöstö

Henkilöstön osalta Valio Oy painottaa vuoden 2019 vastuullisuusraportissaan henkilökunnan tasa-arvoista kohtelua rekrytointitilanteissa, palkitsemisessa ja kehittymisen tukemisessa riippumatta yksittäisen henkilön iästä, uskonnosta, etnisestä taustasta, sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta.

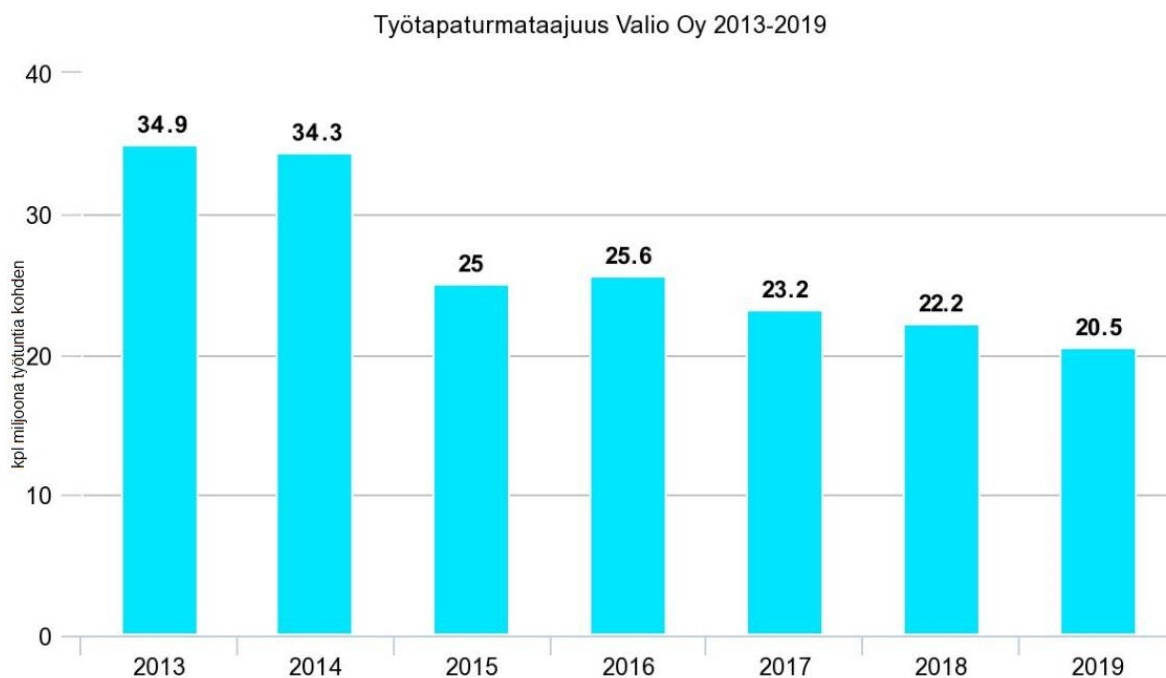
Valion periaatteet tasa-arvosta vaikuttavat olevan nykypäivän aatteiden mukaisia, ja tasa-arvon edistäminen työyhteisössä lisää tätä varmasti myös työntekijöiden vapaa-ajan vietossa. Valio Oy:n tavoitteena on luoda miehille ja naisille yhtäläiset mahdollisuudet

kehittyä ja edetä työuralla (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 57), joka on merkittävää etenkin naisten aseman edistämiseksi työelämässä. Valio Oy:n henkilöstön sukupuolijakauma vuonna 2019 jakautui seuraavasti: miehiä oli 53 prosenttia ja naisia 47 prosenttia, ja johtoryhmän kuudesta henkilöstä kolme oli naisia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 57). Koko tarkastelujakson aikana sukupuolijakauma on ollut suhteellisen tasainen. Vuonna 2013 miesten osuus henkilöstöstä oli 55,4 prosenttia ja naisten osuus oli 44,6 prosenttia (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013). Vuonna 2017 vastaavat osuudet olivat 56,5 prosenttia ja 43,5 prosenttia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2017, 62). Sukupuolijakauma on siis ollut suhteellisen tasainen, vaikkakin miespainotteinen. Kuitenkin positiivinen huomio on vuoden 2019 johtoryhmän sukupuolijakauma, joka jakautui tasan puoliksi naisten ja miesten osalta.

Henkilöstön urakehittymistä tuetaan tarjoamalla mahdollisuuksia kouluttautua. Vuonna 2013 Valio tarjosi henkilöstölleen kursseja, joiden kautta henkilöstö pääsi vahvistamaan johtajuustaitojaan, sekä kehittämään liiketoiminta- ja vuorovaikutusosaamista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 15). Myös tuotannon henkilöstölle tarjotaan ammatillisen osaamisen ylläpitoa vahvistavaa ja kehittävää koulutusta (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 16). Vuodesta toiseen Valio on tarjonnut eri vaiheessa työuraansa oleville työntekijöille kattavasti kouluttautumismahdollisuuksia aina esimiestehtävistä työmenetelmien kehittämiseen (Valio Oy Yritysvastuu raportti 2014, 7).

5.2.2 Työturvallisuus

Työturvallisuus on tärkeä osa työntekijöiden työolosuhteiden osalta. Vaarallinen työympäristö ja välinpitämättömyys turvallisuudesta aiheuttavat pitkällä aikavälillä vain hallaa työntekijöille kuin yritykselle itselleenkin. Valio Oy:ssä työturvallisuuden huomiointi osana sosiaalista vastuuta on kuitenkin saanut osakseen positiivista kehitystä. Kuvio 2 havainnollistaa Valio Oy:ssä tapahtuneet työtapaturmat miljoonaa työtuntia kohden. Kuten kuvio osoittaa on työtapaturmien taajuus laskenut suhteellisen tasaisesti vuodesta 2013 lähtien. Valio Oy laskee työtapaturmiksi kaikki onnettomuudet, joiden seurauksena työntekijälle poissaoloa tai hoitokustannuksia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 61).

Kuvio 2 Työtaturmataajuus miljoonaa työtuntia kohden Valio Oy:ssä 2013-2019 (Mukaiitu, Valio Oy 2013-2019)

Valion raporttien mukaan yleisimmät tapaturmat ovat liukastumisia ja kaatumisia tai erilaisia viiltohaavoja tai kolhiintumisia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 61). Mutta myös ylikuormittuminen ja rasittuminen on ollut syynä poissaoloille (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2014, 9). Kuitenkin positiivisena huomiona Valio Oy:ssä ei ole valittujen ajanjaksojen aikana tapahtunut yhtäkään kuolemaan johtavaa työtaturmaa.

Työtaturmien tasaisen laskun tukena on esimiesten jatkuva kouluttaminen turvallisuusasioihin liittyen Valion kaikilla tuotannonlaitoksilla (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 61). Valio Oy:llä on ollut tavoitteena vuodesta 2014 asti ”nolla tapaturmaa tai onnettomuutta” ja yrityksellä on laadittuna selkeät turvallisuusperiaatteet tavoitteen saavuttamiseksi (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2014, 6). Vuonna 2017 Valio Oy painotti turvallisuuden periaatteita osana jokapäiväistä toimintaa ja erilaisia tiedotustilaisuuksia ja turvallisuuskeskusteluja tarjottiin kattavasti (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2017, 41).

5.2.3 Ihmisoikeudet

Ihmisoikeudet ovat tärkeä osa sosiaalista vastuuta, etenkin jo yrityksellä on toimintaa halvan tuotannon maissa, sillä on yleistä, että näissä maissa ihmisoikeudet ovat huomattavasti huonommalla tasolla kuin länsimaissa. Valio Oy:n oma Code of Conduct varmistaa ihmisoikeuksien kunnioittamisen, liiketoiminnan eettisyyden sekä henkilöstön oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen työpaikan. Myös Valion toimittajat sitoutuvat noudattamaan samoja periaatteita Valion toimittajien Code of Conductin välityksellä. (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 63) Ihmisoikeuksiin kiinnitetään huomiota Valiossa ja yritys pitää ihmisoikeuksien tukemista tärkeänä osana vastuullista toimintaansa.

Valio Oy on eritellyt suurimmat ihmisoikeusriskit, jotka koskevat eri vaikutusryhmiin. Vaikutusryhmiksi Valio Oy on esittänyt yhteiskunnan, oman henkilöstön, kuluttajat, maidontuottajat ja maidontuotannon parissa työskentelevät henkilöt sekä hankinta ja jakelukanavat (Valio OY Vastuullisuusraportti 2019, 65). Yhteiskunnan osalta suurimmiksi riskeiksi on tunnistettu maidontuotannon vaikutukset ilmastonmuutoksen välityksellä ihmisten terveyteen ja elinympäristöön, sekä jakeluliikenteestä aiheutuvat melu- ja päästöhaitat. Valion oman henkilöstön osalta merkittävimmät riskit ovat työtapaturmat ja työntekijöiden eriarvoinen kohtelu tai mahdollinen syrjintä. (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 65) Nämä ovatkin helppoja ja konkreettisia ihmisoikeuksiin negatiivisesti vaikuttavia riskejä, sillä jokaisella ihmisellä tulisi olla oikeus turvalliseen elinympäristöön ja tasa-arvoiseen kohteluun niin työpaikalla kuin siviilissäkin. Maailmanlaajuisesti ajatellen työoloihin liittyvät ihmisoikeusrikkomukset ovat yksi vakavimmista vaikutuksista ihmisoikeuksien toteutumiseen, ja tämä pätee myös maataloustuotteiden kohdalla (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 65).

Kuluttajien kohdalla rikseiksi tunnistettiin tuotteita koskeva tahallinen tai tahaton väärinkäyttö jakelukanavissa esimerkiksi säilytyksen osalta (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 65). Väärinkäytöstä voi aiheutua erilaisia haitta- tai vaaratilanteita riippuen tuotteesta. Väärin säilytetty tuote voi pilaantua ja käytettäessä aiheuttaa terveyshaittoja kuluttajalle. Tahattomasti tapahtuviin väärinkäytöksiin on kuitenkin haasteellista vaikuttaa tehokkaasti ja tahallisiakin väärinkäytöksiä voi olla vaikea hallita. Maidontuottajat ja sen tuotannon parissa

työskenteleviä henkilöitä kohtaan tunnistettiin suurimmiksi riskeiksi erilaiset koneisiin, eläimiin ja tuotannossa käytettäviin kemikaaleihin liittyvät tapaturmat, sekä tuottajien henkinen kuormitus ja jaksaminen. Vaikka maidontuottajat pääasiassa vastaavat itse koneiden tai kemikaalien käytöstä tuotannossaan, liittyy toimintaan riskejä muun muassa tuottajien tietämyksestä ja osaamisesta niiden käyttöön. Tukeakseen tuottajien osaamista ja tietämystä käytettävistä kemikaaleista, voi Valio Oy järjestää koulutustilaisuuksia tai alan ammattilaisten vierailija tiloilla, jolloin tuottajat saavat henkilökohtaista opastusta. Näin Valio Oy voi osaltaan tukea onnettomuuksien vähenemistä maidontuottajien parissa.

Hankinta ja jakelukanavat ovat varmasti yksi haasteellisimmista ryhmistä vaikuttaa riskeihin. Suurimmiksi riskeiksi tunnistettiin työntekijöiden puutteelliset työolot hankinta- ja jakelukanavissa, kuten työturvallisuus, työtunnit ja palkkaus (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 65). Erityisesti halvan tuotannon maissa turvallinen työympäristö ei ole itsestään selvyyttä. Finnwatch oli löytänyt erinäisiä puutteita valion ihmisoikeusriskeihin liittyen Thaimaassa ja nousseet epäkohdat koskivat kahden toimittajan työntekijöiden oikeuksia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2018, 49). Raaka-aine toimittajaa kohtaan esitetyt löydökset olivat tulleet auditoinneista huolimatta Valio Oy:lle yllätyksenä, ja Finnwatchin suositusten mukaisesti Valio selvitti toimitusketjun ihmisoikeuksien arvioinnin uudelleen (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2018, 49). Tämä on hyvä esimerkki siitä, että auditoinneista huolimatta ihmisoikeusrikkomuksia ulkomaisten toimittajien kanssa voi tapahtua, ja näin ollen auditointien ja riskiluokitusten suhteen yritysten kannattaa tehdä erityisen huolellista työtä. Nykypäivänä ihmisoikeusrikkomukset ovat olleet paljon esillä ja kuluttajat ovat entistä tietoisempia halvan tuotannon maiden ihmisoikeusongelmista. Yritysten on pysyttävä ajan tasalla ulkomaisten toimittajiensa henkilökunnan työoloista, ja varmistaa ihmisoikeuksien kunnollinen toteutuminen.

5.3 Taloudellisen vastuun kehitys

Triple bottom line -mallin mukaisesti taloudellinen vastuu käsittää yrityksen taloudellisen suoriutumisen, markkinoiden läsnäolon sekä markkinoiden epäsuorat vaikutukset. Erityisesti markkinoiden epäsuorat vaikutukset ihmiskuntaan on mielenkiintoinen osa-alue yrityksen vastuullisuuden osalta, sillä yrityksen täytyy tarkastella syvällisemmin

toimintaansa epäsuorien vaikutusten varalta. Ensimmäisenä käsitellään kuitenkin Valio Oy:n taloudellista suoriutumista liikevaihdon ja muiden talouden tunnuslukujen avulla.

5.3.1 Taloudellinen suoriutuminen

Valion omistaa useat suomalaiset maidontuottajat osuuskuntien kautta ja yrityksen kaiken toiminnan tuotto maksetaan maitotilallisille (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 70). Valion liiketoiminnan tuotto muodostuu muun muassa myydyistä maitotuotteista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2014, 14). Valio Oy:n taloudellista suoriutumista mitataan maitotuotolla, eli Valion liikesuhteessa olevien omistajien maidolle luodulla arvolla (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 20).

Taulukkoon 3 on koottu Valion maidosta maksama hinta tuottajille ja vuosittainen liikevaihto. Kuten taulukosta 3 näkee, on maidosta maksettu hinta sekä liikevaihto laskeneet vuodesta 2013 lähtien hiljalleen alaspäin. Vuosi 2016 on ollut heikoin vuosi lukujen kannalta. Merkittävin tekijä matalasuhteeseen oli maailmanmarkkinoiden epätasapaino. Venäjän asettamat tuontirajoitukset astuivat voimaan loppukesästä 2014 (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2014, 14), ja tuontirajoitukset ovat tuottaneet vaikeuksia Valion taloudelliselle kannattavuudelle. Tilannetta selittää myös maidon ylituotanto maailmalla, ja Suomen heikko taloustilanne jatkoi liiketoiminnan kannattavuuden haasteellisuutta (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2016, 3). Tästä eteenpäin nousua on ollut hieman vuosittain talouden jatkuvista ongelmista huolimatta. Nousua selittää osittain Valion 2017 markkinoille tuomat uutuustuotteet, jotka keskittyivät kasviperäisiin tuotteisiin, sekä erilaisiin välipalaratkaisuihin (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2017, 37). Eläinperäisten tuotteiden suosio on ollut laskussa esimerkiksi ympäristöllisistä syistä, joten Valion ratkaisu tuottaa kasviperäisiä tuotteita lihatuotteiden vaihtoehdoiksi on ollut kannattavaa.

Taulukko 3 Valio Oy:n taloudellisen suoriutumisen tunnuslukuja 2013-2019 (Mukailtu, Valio Oy 2013-2019)

Talouden tunnuslukuja Valio Oy 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Maidosta maksettu hinta tuottajille (milj. €)	897	876	731	708	717	714	714
Liikevaihto (milj. €)	2029	1950	1718	1638	1708	1734	1787

Valion taloudellinen suoriutuminen on ollut olosuhteisiin nähden hyvällä tasolla. Toki muutos vuosien 2013 ja 2019 välillä on huomattava, etenkin maidosta maksetun hinnan osalta. Valio on kehittänyt uusia innovaatioita taloudellisen tilanteen kehittämiseksi, ja tämä on tuottanut tulosta. Uusien nykyaikaisten innovaatioiden kehityksellä yrityksen tulosta voitaisiin mahdollisesti parantaa, jolloin myös tuottajille kyettäisiin maksamaan korkeampaa hintaa maidontuotannosta. Valion innovaatiot painottuvat terveyden edistämiseen ja hiilineutraaliuden tavoitteluun, jotka ovat molemmat yhteiskunnan kannalta hyviä tekoja. Esimerkiksi vuonna 2016 Valio toi markkinoille vähäsuolaiset ValSa -tuotteet, joissa osa suolasta on korvattu maitosuolalla, joka koostuu maidon luontaisista mineraaleista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2016, 9).

5.3.2 Markkinoiden läsnäolo

Valio Oy toimittaa maitotuotteita päivittäistavarakaupoista ravintoloihin. Valio onkin yksi merkittävimmistä asiakkaista sadoille pk-yrityksille Suomessa (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2015, 10). Suomessa Valio kilpailee markkinoista muiden kotimaisten meijeriyritysten lisäksi monikansallisten suuryritysten kanssa. Arla on yksi suurimmista kilpailijoista kaikkien tuotesegmenttien kohdalla, lisäksi kilpailijoina ovat Danone, Unilever ja Nestlé. (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2016, 26)

Valion tuotteiden toimitusvarmuus asiakkaille on ollut lähes 100 prosenttia tarkastelujakson aikana. Vuonna 2013 tuotteiden toimitusvarmuus asiakkaille oli 98,5 prosenttia (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 17), vuonna 2016 sama lukema oli 99,1 prosenttia (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2016, 19). Vuoteen 2019 tultaessa lukema oli tasan 99 prosenttia (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 39). Valio on siis ollut asiakkailleen luotettava toimittaja vuodesta toiseen.

5.3.3 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset

Lähes kaikella toiminnalla on myös epäsuoria vaikutuksia esimerkiksi ympäristöön tai ihmiskuntaan. Valio Oy:n taloudellisilla päätöksillä on suuria vaikutuksia maidontuottajiin niin suoraan kuin epäsuoraan. Vuonna 2018 uutisoitiin Valion laskevan maidon tuottajahintaa (Rummukainen 2018). Maidon tuottajahinnan laskulla on suoraan vaikutus tuottajien ja tilallisten toimeentuloon, etenkin kun maidosta saatu hinta on ainoa tulonlähde, josta tilallisen täytyy kyetä kaikki tuotantoon liittyvät kulut. Tällöin hinnan lasku voi tarkoittaa sitä, että pienillä tilallisilla ei ole mahdollisuuksia selvittää taloudellisesti. Maidosta saatu tuottajahinta oli 34,50 senttiä litralta ja kulujen jälkeen tilalliselle voi huonoimmassa tapauksessa jäädä käteen alle kolme senttiä litralta (Rummukainen 2018). Tämä voi osaltaan vaikuttaa maitotilojen lopettamiseen, etenkin pienten tilojen kohdalla.

Valio ei kuitenkaan yksin määritä tuottajille maksettua maidon hintaa, vaan tähän vaikuttaa maailmanlaajuiset markkinat sekä maidon kysyntä ja hinta. Maidon hinnan laskuun on vaikuttanut vahvasti halvat ulkomaalaiset maitotuotteet, sekä suomalaisen maidon viennin ongelmat (Rummukainen 2018). Valion tulisikin pyrkiä kilpailukykyiseen asemaan markkinoilla taatakseen tuottajilleen kannattavan toiminnan tulevaisuudessa.

6. Hankintojen vastuullisuus

Valion hankinnat koostuvat pääosin tuottajilta kerättävästä maidosta sekä tuotteiden pakkausmateriaaleista, mutta hankintoja tehdään myös osittain ulkomailta. Valion hankintakriteereitä ovat laatu ja hinta, eettisyys ja kotimaisuus, hankinnoissa pyritään

suosimaan paikallisia tuottajia aina kun se on kilpailukyvyllisesti kannattavaa (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 4). Valion kartonkiset maito-, jogurtti-, piimä- ja mehupakkaukset on kevästä 2012 hankittu Imatralta Tetra Pakin tehtaalta, ja pakkauksiin käytettävä kartonki tulee Stora Enson Imatran Kaukopään tehtaalta (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2014, 17). Pakkausten kotimaisuus, sekä niiden valmistuksen ja raaka-aineiden hankintojen läheisyys vähentävät hiilidioksidipäästöjä lyhyiden kuljetusten ansiosta. Kotimaisuus on etuna myös tuotteiden helppossa jäljitettävyydessä, sekä laadunvarmistuksessa. Valio tavoittelee toimitusketjujen kokonaisvaltaista jäljitettävyyttä ja läpinäkyvyyttä, ja kehittääkseen toimitusketjujaan Valio pyrkii lyhentämään toimitusketjuja, sekä tuntemaan niin toimittajat kuin valmistajatkin paremmin (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 43).

Valion hankintojen kotimaisuusaste poisluettuna koneet ja laitteet on pysytellyt tarkastelujakson aikana yli 90 prosentin. Vuonna 2013 kotimaisuusaste oli 95 prosenttia, ja kaikkien suomessa valmistettujen valio tuotteiden maidon alkuperä oli kotimaista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 4). Vuoteen 2019 tultaessa kotimaisuusaste hankinnoissa on pysynyt yli 90 prosentin, ja raaka-aineista vajaat 0,08 prosenttia on tullut Amfori BSCI:n luokittelemista riskimaista (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 43). Amfori BSCI, eli Business Social Compliance Initiative, tarjoaa yrityksille työkaluja parantaa toimitusketjujen sosiaalista suorituskkyä muun muassa avustamalla auditointien toteuttamisessa (Amfori 2019).

Toimittajat valitaan Valio Oy:ssä tarkasti auditointien pohjalta. Valio järjestää tuote- ja toimittajakyselyitä kartoittaakseen toimittajien kelpoisuuden. Toimittajien tulee myös hyväksyä Valio Supplier Code of Conductin ehdot, jotta Valio varmistaa toimittajan turvallisuuden. Vuosittain Valio Oy auditoi 20-30 toimittajaa. (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2017, 30-31) Tuote- ja toimittajakyselyillä halutaan erityisesti varmistaa raaka-aineiden turvallisuus ja laadukkuus, ja toimittajilta vaaditaankin SA 8000 -sertifikaatin noudattamista (Valio Oy Yritysvastuuraportti 2013, 5). SA 8000 -sertifikaatti perustuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen sekä ILO:n keskeisiin työelämän yleissopimuksiin. SA 8000 -sertifikaatti osoittaa asiakkaille sen, että työntekijöiden ihmisoikeuksista huolehditaan asianmukaisesti (SGS 2020).

Valiolla on toimittajien hyväksymis- ja hallintaprosessi, jonka avulla varmistetaan hankintaketjun elintarviketurvallisuus ja vastuullisuus. Prosessiin kuuluu useita eri osa-alueita koskien toimittajien sitoutumista Valion Code of Conductiin, raaka-aineiden ja pakkausmateriaalien toimittajien vastuullista toimintaa, yhteistyön alkaessa tapahtuvaa tarkastusta toimittajan tiloissa ja mahdollisia auditointeja ja niin edelleen. (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 43) Toimitusketjun ja hankintojen turvallisuuden ja vastuullisuuden takaamiseksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että toimittajat toimivat yhteisymmärryksessä yrityksen kanssa vaatimusten osalta. Riskimaissa sijaitsevien ja toimivien raaka-ainevalmistajien kohdalla Valio suosittelee näitä toimittajia liittymistä Sedex-järjestöön, joka auttaa jäseniä edistämään vastuullista toimintaa toimitusketjuissa (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 43).

Valion vastuullisuus hankintaketjussa näkyy vahvasti raaka-aineiden kohdalla. Kuten edellä on tullut ilmi, painotetaan kotimaisuutta erityisen vahvasti raaka-aineissa. Suomalaista suositaan aina kun se vain on kilpailukyvyllisesti kannattavaa ja mahdollista. Valio Oy toimittaa tuotteita ammattikeittiöihin ja elintarviketeollisuudelle ja näille asiakasryhmille toimitettujen tuotteiden raaka-aineet ovat aina kotimaisia, etenkin lihatuotteet (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 44). Valio Oy on sitoutunut myös WWF:n kalaohjelmaan, joka takaa sen, että kalaa sisältävät tuotteet eivät käytä WWF:n uhanalaisiksi luokiteltuja kalalajeja (Valio Oy Vastuullisuusraportti 2019, 44).

Hankintojen osalta Valio Oy pyrkii toimimaan mahdollisimman vastuullisesti toteuttamalla tarkat hyväksymis- ja hallintaprosessit sekä auditoinnit toimittajiensa osalta. Myös riskimaihin luokiteltujen toimittajien osalta tehdään tarkkaa työtä, jotta mahdollisilta vaaroilta tai haittatilanteilta toimitusketjun toimintaa koskien voitaisiin välttyä.

7. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yritys vastuun toteutumista elintarvikealan yrityksessä. Tarkastelun kohteeksi valikoitui suomalainen meijeriyritys Valio Oy, joka on yksi suurimmista kotimaisista maitotuotteiden valmistajista. Yritysvastuuta on aiemmin tutkittu

useiden toimialojen näkökulmasta, mutta erityisesti elintarvikkeiden tuotantoa ei olla tutkittu yksityiskohtaisemmin. Mielenkiintoisen tutkimuksen aiheesta tekee kuluttajien kasvava tietoisuus maapallon hyvinvoinnin lisäämisestä ympäristön suojelun merkeissä, sekä lisääntynyt tietous ihmisoikeuksien toteutumatta jäämisestä halvan tuotannon maissa. Nämä ovatkin nykypäivän yritysten jokapäiväisiä haasteita toimintansa kannattavuuden ylläpitämiseksi.

Tutkimuksen teoreettisiksi viitekehyksiksi valikoituivat yritysvastuu sekä vastuullinen hankintatoimi. Käsitteet kulkevat luontevasti käsi kädessä ja tukevat toisiaan teoreettisesti. Käsitellyt teoriat ovat myös oleellisia tutkimuksen aiheen kannalta. Yritys vastuuta tarkasteltiin lähemmin triple bottom line -mallin pohjalta, joka käsittää yrityksen kantamat vastuut niin taloudellisesta, ympäristöllisestä kuin sosiaalisesta näkökulmasta. Triple bottom line -mallin avulla yrityksen vastuullisuuden toteutumista on helppo tarkastella yksi osa-alue kerrallaan. Vastuullinen hankintatoimi käsittelee osittain samoja asioita kuin yritys vastuu, mutta hankintojen osalta. Tutkimalla hankintojen vastuullisuutta, sai tutkimus lisää syvyyttä aiheen käsittelyyn. Valion vastuullisuus- ja yritys vastuuraportit vuosien 2013 ja 2019 väliseltä ajalta muodostivat tutkimuksen empiirisen osuuden aineiston. Raportteja käsiteltiin osa osalta teoreettisten viitekehysten pohjalta. Empiirisessä osuudessa toista näkökulmaa aiheeseen toivat myös yritystä käsittelevät uutisartikkelit. Näin yrityksen antamien tietojen lisäksi tutkimukseen saatiin yhteiskunnallista näkökulmaa tukemaan tai kritisoimaan yrityksen toimintaa.

Seuraavaksi käsitellään tutkimuksen tulokset ja vastaukset tutkimuksen alussa esitettyihin tutkimusongelmiin. Empiirisessä osiossa esitettyjen huomioiden pohjalta saadaan muodostettua vastaukset tutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Ensin käsitellään tarkemmin tutkimuksen alakysymyksiä ja niiden esittämiä ongelmia, jonka jälkeen esitetään vastaus päätutkimusongelmaan. Lopuksi esitetään vielä mahdollisia jatkotutkimusten aiheita.

Millainen vaikutus yritys vastuulla ja sen kehittymisellä on yrityksen kannattavuuteen?

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen avulla oli tarkoitus käsitellä syvemmin yritys vastuuta ja sen vaikutuksia yrityksen kannattavuuteen. Valio Oy:n taloudellista vastuuta tarkasteltaessa esiin tuli seikka koskien liikevaihdon sekä maidosta maksetun hinnan laskusta. Kuitenkaan suoraan ei voida päätellä, että yritys vastuulla tai sen toteutumisilla olisi suoranaista vaikutusta yrityksen taloudelliseen kannattavuuteen. Taloudellista suoriutumista ei voida siis suoraan rinnastaa yrityksen vastuulliseen toimintaan, vaikka hypoteettisesti ajateltuna hyvin toteutunut yritys vastuu lisäisi yrityksen taloudellista suoriutumista.

Tutkimuksessa kuitenkin selvisi Valion toteuttavan vastuullisuutta monipuolisesti usealla eri osa-alueella ja tästä kertoo yrityksen saamat erityis maininnat Suomen vastuullisimpana yrityksenä useampana vuotena peräkkäin. Valion harjoittama yritys vastuu näkyy selkeästi myös yrityksen ulkopuolella vaikuttaville tahoille, sekä kuluttajille. Yritys vastuun onnistunut toteuttaminen on tuonut kannattavuutta yrityksen imagolle, sekä suosiolle kuluttajien keskuudessa.

Kuinka vastuulliset hankinnat näkyvät osana yrityksen liiketoimintaa ja tuotantoa?

Toinen alatutkimuskysymys käsitteli vastuullisia hankintoja ja niiden näkyvyyttä yrityksen toiminnassa ja tuotannossa. Vastuulliset hankinnat ovat tärkeä osa yrityksen kokonaisvaltaista vastuullista toimintaa, joten toimiakseen vastuullisesti yrityksen tulee huolehtia hankintojensa vaikutuksista ympäristöön sekä ihmiskuntaan. Valio painottaa hankinnoissaan kotimaisuutta sekä toimitusketjujen läpinäkyvyyttä aina pakkausmateriaaleista raaka-aineisiin. Valiolla on tarkat kriteerit toimittajavalinnassa ja erityisesti riskimaiksi luokiteltujen toimittajamaiden kohdalla suoritetaan tarkat auditoinnit. Valion Code of Conductin avulla varmistetaan toimittajien vastuullisuus niin ihmisoikeuksissa kuin materiaalien ja raaka-aineiden turvallisuudessa. Toimittajille tehtävät auditoinnit ovat osana Valion arkea. Huolehtimalla hankintatoimen vastuullisuudesta Valio takaa tuotteidensa turvallisuuden kuluttajille ja muille asiakkaille. Onkin hienoa, että vastuullisuus yrityksessä on tärkeä ja merkittävä tekijä kaikessa toiminnassa, ja että vastuullisella toiminnalla kyetään tukemaan myös kotimaisia valmistajia. Vastuulliset

hankinnat ovat vahvasti läsnä yrityksen jokapäiväisessä toiminnassa, ja Valio tavoittelee osaltaan toimitusketjujen kehittämistä jatkuvasti vastuullisempaan suuntaan.

Miten yritys vastuun huomioiminen yrityksen liiketoiminnassa on kehittynyt vuosien 2013 ja 2019 välisenä aikana?

Valio Oy:n vastuullisuus on ollut hyvällä tasolla koko tarkastelujakson aikana. Kuitenkin huomattavaa kehitystä on tapahtunut vuoteen 2019 tultaessa. Tarkastelujakson alussa yrityksellä oli vastuullisuus ja yritys vastuu käsitteinä jo tuttuja, sekä perusasiat hallussa. Elintarvikeala huomioiden, etenkin maidon jakelun ja elintarvikkeiden turvallisuutta korostettiin vahvasti. Ympäristöä on huomioitu alusta asti kattavasti ja huolellisesti, mutta lähemmäs vuotta 2019 tultaessa on esimerkiksi energian käytössä tapahtunut suuria muutoksia kohti kestävästä kehitystä. Fossiilisten polttoaineiden käyttö on vähentynyt huomattavasti ja uusiutuvia ja kotimaisia energiamuotoja on lisätty tuotannossa. Myös jätteiden käsittelyn osalta merkittävä murros on tapahtunut tarkastelujakson kolmen viimevuoden aikana. Jätteiden kierrätettävyyden kasvanut, sekä kompostoitavia jätteitä hyödynnetään biokaasun tuotantoon, joilla yrityksen jakeluautot tulevat tulevaisuudessa kulkemaan. Ympäristövastuu on selkeästi kehittynyt kohti parempaa ja ympäristöä huomioivampaa käyttäytymismallia kohtaan.

Sosiaalisesta vastuusta huolehtiminen on myös ollut suhteellisen hyvällä mallilla koko tarkastelujakson aikana. Erityisesti Valio on keskittynyt tasa-arvoon työntekijöidensä keskuudessa riippumatta henkilöiden sukupuolesta, iästä, seksuaalisuudesta, uskonnosta tai muista tekijöistä. Yritys painottaa myös työntekijöiden mahdollisuuksia kouluttautua ja edetä urallaan sukupuolesta riippumatta. Työntekijöiden sukupuolijakauma on myös ollut tasainen, vaikka hieman miesvoittoinen. Kuitenkin positiivisena huomiona vuoden 2019 johtoryhmän sukupuolijakauma oli tasan miesten ja naisten välillä. Suurimmat konkreettiset muutokset näkyvät työturvallisuudessa. Tarkastelujakson alkuvuosina työtapaaturmia tapahtui selkeästi enemmän kuin loppuvuosina. Tähän selityksenä on työturvallisuuden jatkuva parantelu ja henkilöstön kouluttaminen turvallisuusasioihin liittyen. Valio on hoitanut mallikkaasti työturvallisuuden kehittämistä henkilöstön keskuudessa. Ihmisoikeuksien toteutuminen ei Valiolla keskity vain omaan henkilöstöön. Yritys on tunnistanut

toiminnastaan aiheutuvia suurimpia ihmisoikeusriskejä eri kohderyhmiä koskien. Valio on eritelty muun muassa maidontuottajia ja kuluttajia koskevia merkittävimpiä ihmisoikeusriskejä, jotta toiminnassa voitaisiin huomioida kokonaisvaltaisesti ihmisoikeuksien toteutumista. Tämä on hyvä esimerkki vastuullisesta toiminnasta, sillä yritys ei ajattele pelkästään itseään ja omaa suoriutumistaan, vaan toiminnalla halutaan edistää kaikkien sidosryhmien oikeuksia.

Taloudellinen vastuu piti sisällään yrityksen taloudellisen suoriutumisen, markkinoiden läsnäolon sekä markkinoiden epäsuorat vaikutukset. Valion kohdalla taloudellinen suoriutuminen liikevaihdon numeroiden valoissa on hiipunut tarkastelujakson aikana. Tähän merkittävämpänä syynä on maailmalla vallitseva maidon kysynnän tilanne, sekä Venäjän asettamat vientirajoitukset. Etenkin Venäjän vientiä koskevat rajoitukset ovat vaikuttaneet suuresti Valion talouteen, sillä Venäjä on yksi Valion suurimmista vientimaista. Kuitenkin uusilla innovaatioilla ja kasvipohjaisten tuotteiden trendiin tarttumalla Valio on tarkastelujakson muutaman viimevuoden aikana kyennyt kasvattamaan liikevaihtoaan.

Markkinoiden kannalta Valio on merkittävä toimija useille päivittäistavarakaupoille sekä elintarvikkeiden tuottajille. Valion maitotuotteilla on laajalti kysyntää, vaikka markkinoilla riittää kilpailua myös monikansallisten valmistajien kanssa. Valion asiakkaat ovat kuitenkin olleet tyytyväisiä saamaansa palveluun sekä tuotteiden toimitusvarmuuteen. Markkinoiden suhteen Valiolla ei ole suuria huolia tavallista markkinoilla tapahtuvaa kilpailua lukuun ottamatta. Taloudellisia epäsuoria vaikutuksia Valion tulisi kuitenkin pitää silmällä. Tästä hyvänä esimerkkinä on Valion tuottajille maksaman hinnan lasku, joka vaikuttaa niin suoraan kuin epäsuoraan maidontuottajiin. Pienten tuottajien voi olla pakko lopettaa toimintansa sen takia että tuotannosta syntyvät kulut ovat liian suuret verrattuna tuotannosta saatuihin varoihin. Valio määrittää tuottajahinnan osittain markkinoiden kysynnän mukaan, joten suoraan Valio ei pysty määrittämään hintojen muutosta. Tätä tulisikin huomioida toiminnassa, ja pyrkiä tavoittelemaan sellaista kannattavuutta, jotta pienillä tuottajilla olisi mahdollisuus jatkaa toimintaansa.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista keskittyä tarkemmin vain yhteen triple bottom line -mallin mukaiseen osa-alueeseen. Tällöin jokaiselle osa-alueelle, niitä erillään tutkimalla,

voitaisiin kehittää ja löytää uusia keinoja toteuttaa vastuullisuutta paremmin. Esimerkiksi ympäristövastuun kohdalla voitaisiin kehittää uusia keinoja hyödyntää jätteitä ja muodostaa entistä paremmin kierrätettäviä pakkausmateriaaleja. Taloudellisen vastuullisuuden osalla olisi mielenkiintoista keskittyä epäsuorien vaikutusten hallintaan, ja niistä johtuvien ongelmien ratkaisuun. Erityisesti Valion kohdalla tuottajien asemaa edistäviä ratkaisuja olisi mielenkiintoista kehittää ja tutkia, jotta pienillekin tuottajille saataisiin mahdollisuudet tulevaisuudessa jatkaa elinkeinoaan ilman pelkoa lopettamisesta. Jatkotutkimusten eduksi olisi työskennellä yhteistyössä Valion kanssa, jotta todelliset ongelmakohdat saataisiin selvitettyä ja niihin löydettyä tehokkaat ratkaisut joihin yrityksellä on riittävästi resursseja.

Lähdeluettelo

Amfori (2019) Amfori BSCI. [Verkkodokumentti]. [Viitattu: 20.7.2020]. Saatavilla: <https://www.amfori.org/content/amfori-bsci>

Beske, P. & Seuring, S. (2014). Putting sustainability into supply chain management. *Supply Chain Management: An International Journal* 19(3), 322-331

Carroll, A.B. (2015) Corporate social responsibility: The centrepiece of competing and complementary frameworks. *Organizational Dynamics* 44(2), 87-96.

Cramer, J.M. (2008) Organising corporate social responsibility in international product chains. *Journal of Cleaner Production* 16, 3, 395-401.

Forsman-Hugg, S., Katajajuuri, J-M., Riipi, I. Mäkelä, J., Järvelä, K. & Timonen, P. (2013) Key CSR Dimensions for the Food Chain. *British Food Journal* 115, 1, 30-47

Gimenez, C., Sierra, V. & Rodon, J. (2012) Sustainable operations: Their impact on the triple bottom line. *International Journal of Production Economics* 140(1), 149-159.

Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012) *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. 1. p. Helsinki: Talentum Media.

Koipijärvi, T. & Kuvaja, S. (2017) *Yritysvastuu: Johtamisen uusi normaali*. Viro, Printon.

Kähkönen, S. (2019) Kainuulainen maito saattaa kulkea tulevaisuudessa lehmänlannalla – niin kuin autosikin. *Yle Uutiset*. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 7.7.2020]. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10950228>

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (2015) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press.

Lummus R., Vokurka, R. (1999) Defining supply chain management: a historical perspective and practical guidelines. *Industrial Management & Data Systems* 99(1), 11-17.

Nieminen, S. (2016) *Hyvä hankinta - parempi bisnes*. Helsinki, Talentum Pro.

Olkkonen, L. & Quarshie, A. (2019) *Corporate Social Responsibility in Finland: Origins, Characteristics, and Trends*. Cham: Springer International Publishing.

Rasche, A., Morsing, M., & Moon, J. (2017) *Corporate Social Responsibility: Strategy, Communication, Governance*. Cambridge University Press: Cambridge.

Rummukainen, A. (2018) Valio laskee maidon tuottajahintaa: tilalliselle voi jäädä käteen vain 3 senttiä litralta. *Yle Uutiset*. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 13.7.2020] Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10167080>

Suomen Luonnonsuojeluliitto (2020) *Turve* [Verkkodokumentti]. [Viitattu 21.7.2020]. Saatavilla: <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/suot/nain-toimimme/turve/>

SGS (2020) SA 8000 -sertifiointi – Sosiaalinen Vastuu. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 20.7.2020]. Saatavilla: <https://www.sgs.fi/fi-fi/health-safety/quality-health-safety-and-environment/sustainability/social-sustainability/sa-8000-certification-social-accountability>

Tseng, M., Lim, M. & Wong, W.P. (2015) Sustainable supply chain management: A closed-loop network hierarchical approach. *Industrial Management & Data Systems* 115(3), 436-461.

Valio Oy (2020a) *Valio yrityksenä* [Verkkodokumentti]. [Viitattu 14.5.2020]. Saatavilla: <https://www.valio.fi/yritys/yritystieto/>

Valio Oy (2020b) *Valio Akatemia* [Verkkodokumentti]. [Viitattu 10.7.2020]. Saatavilla: <https://www.valio.fi/valioakatemia/>

Valio (2014) Yritysvastuuraportti 2013. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2015) Yritysvastuuraportti 2014. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2016) Yritysvastuuraportti 2015. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2017) Yritysvastuuraportti 2016. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2018) Vastuullisuusraportti 2017. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2019) Vastuullisuusraportti 2018. Helsinki, Valio Oy.

Valio (2020) Vastuullisuusraportti 2019. Helsinki, Valio Oy.

Valli, R. & Aarnos, E. (2018) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä, PS-kustannus.

Veräjänkorva, A. (2018) Suomen maataloilla muhii 20 miljoonan tonnin lanta-aarre – Valio haluaa kerätä tiloilta maidon lisäksi myös lehmien jätökset. Yle Uutiset. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 7.7.2020]. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10286500>

Wilson, J.P. (2015) The triple bottom line: Undertaking an economic, social, and environmental retail sustainability strategy. *International Journal of Retail & Distribution Management* 43(4/5), 432-447.